

ment chrétienne. Les problèmes du Dieu créateur et providence à l'égard de l'ordre du cosmos et la conception de l'âme humaine comme image de Dieu, confèrent à l'ontologie d'Augustin une structure très distante des vues aristotéliques sur la vie humaine. La conception augustinienne est incontestablement plus riche que celle d'Aristote.

Ceci nous amène directement à une troisième différence. La richesse même de la doctrine d'Augustin empêche son ontologie d'être aussi systématique que celle d'Aristote. Ceci d'autant plus que l'ontologie augustinienne est bâtie à partir de ses théories sur Dieu et l'âme humaine qui contiennent déjà en germe son ontologie.

La grande distance entre les deux conceptions du monde cause dans les systèmes respectifs une divergence si profonde qu'il serait presque illusoire de vouloir les confronter. Pourtant, de l'étude très consciencieuse de R. Schneider, il ressort que plusieurs théories étaient communes aux deux philosophes: celle de l'analogie, celle d'acte et de puissance, celle des transcendants, celle des catégories et celle des quatre causes. Evidemment, une fois incorporées dans la propre structure philosophique des deux conceptions, elles revêtent une signification particulière qui empêche parfois de voir leurs affinités.

L'auteur a bien mené la tâche ardue qu'il s'était imposée. Il est bien à la hauteur de la doctrine augustinienne. Sa connaissance de cette dernière est peut-être même plus solide que sa connaissance d'Aristote. Il examine et compare consciencieusement les problèmes principaux. Nous nous demandons néanmoins si l'objectivité de la recherche ne souffre pas du fait que l'auteur veut découvrir partout une affinité ou une divergence avec les théories aristotéliennes. A part cela, le présent ouvrage comble, au vrai sens du mot, une lacune dans la littérature, pourtant considérable, sur saint Augustin. On s'y référera donc avec profit.

L. VAN DER LINDEN, O. E. S. A.

Adolar ZUMKELLER, O. E. S. A., *De Regel van de Heilige Augustinus met Inleiding en Verklaring*. Nederlandse vertaling door het Noviciaat te Postel. Postel, Abdij der Norbertijnen, 1960. 16 x 10 cm. 126 bladz. 45 fr.

In de wording van het Westerse kloosterleven heeft de Regel van Augustinus een grote rol gespeeld. Het is een niet geringe verdienste van p. A. Zumkeller bijgedragen te hebben tot de « herontdekking » van het monachisme van de Kerkvader. Een feit blijft echter dat, na lange verwaarlozing van dit aspect in het leven en de persoonlijkheid van Augustinus, deze waarheid nog niet overal in de wetenschappelijke kringen doorgedrongen is. Na zijn werk *Das Mönchtum des hl. Augustinus* (Würzburg, 1950), publiceerde Zumkeller in 1956 een vulgariserend werkje bestemd voor klooster-

lingen die de Regel van de H. Augustinus volgen. We begroeten met vreugde de Nederlandse vertaling hiervan.

De inhoud van dit boekje bestaat uit een vertaling van de Regel gevolgd door een kommentaar van de afzonderlijke hoofdstukken. De uitleg neemt vanzelfsprekend de grootste plaats in (blz. 32-113); alle grondgedachten (armoede, nederigheid, gebed, liefde, terechtwijzing, gezag, gehoorzaamheid) zijn hier op een frisse wijze toegelicht. Het geheel wordt besloten met een « gewetensspiegel », een soort handleiding voor gewetensonderzoek der kloosterlingen, welke van praktisch standpunt gezien, zeer toe te juichen is. Dat de vertalers, in afwijking van Zumkeller, de vertaling van de Regel voor vrouwen meenden weg te moeten laten, is zeker niet praktisch bekeken.

Wat de vertaling van de Regel zelf betreft, deze is verre van gelukkig. Om slechts enkele voorbeelden te geven: « wasvrouwen » (*fullones* !); « men klage dan ook niet over de raad van de geneesheer » (*fiat* blijft eenvoudig onvertaald); « het optreden tegen misbruiken » (waar eigenlijk staat *minoribus coercendis*). Waarom heeft men niet getracht een nieuwe en getrouwere vertaling te leveren naar een kritische tekst (zie *Augustiniana* 9, 1959, blz. 12-77 waar men de eerste neerslag vindt van een tekst die het resultaat is van de bestudering van een 300 handschriften)? Wij hadden liever een strikt historische weergave gezien, waarbij men dan in de kommentaar had kunnen onderscheiden tussen wat tijd-gebonden en wat algemeen-geldend is, tussen de voorbijgaande en de blijvende waarden van de Regel. Ook de vertaling van de kommentaar is niet vlekkeloos. De meest storende fouten willen we even vermelden, want zij dienen in een volgende druk zeker verbeterd te worden: « De gedachte aan eigen gevaar (en niet: aan het bijzonder gevaar) geeft een juist begrip voor en medelijden met de zonden van anderen » (p. 86); « Principieel mag er bij ons in het klooster slechts één kleerkamer (en niet: kleermaker) zijn » (p. 89); « Zo toont het regelvoorschrift bij alle wijze mildheid toch een duidelijke bedoeling (en niet: een klaar doelpunt) » (p. 67).

Met dit voorbehoud, kunnen we het werkje ongetwijfeld aanbevelen voor kloosterlingen en derde-ordelingen die de Regel van Augustinus in hun levensprogram opgenomen hebben, en moeten we de vertalers dankbaar zijn het werk van Zumkeller toegankelijk gemaakt te hebben voor het Nederlands taalgebied.

T. VAN BAVEL, O. E. S. A.